

Talouspolitiikan vaikutukset työllisyyteen ja tuloeroihin 2015-2018

Talousneuvoston kokous 10.10.

Kärkkäinen Olli, yksityistalouden ekonomisti (Nordea)

Tervola Jussi, tutkimuspäällikkö (Terveystieteiden tutkimuskeskus)

Tutkimuksen pääkysymykset

- Miten talouspolitiikan työllisyysvaikutukset voidaan huomioida myös tuloerovaikutuksia arvioitaessa?
- Esimerkkinä vuosien 2015-2018 talouspolitiikka
 1. Mitkä ovat olleet talouspolitiikan työllisyysvaikutukset? (arvioitu työnteon kannustimien muutosten perusteella)
 2. Mitkä ovat olleet talouspolitiikan välittömät tuloerovaikutukset?
 3. Miten tuloerovaikutukset muuttuvat, kun työllisyysvaikutukset otetaan huomioon?

Aiempia tutkimuksia

Talouspolitiikan tuloero vaikutuksia

- Kärkkäinen (2016, 2017)
- Honkanen & Tervola (2014)
- THL (2015): Perusturvan riittävyyden arviointiraportti
- Eduskunnan tietopalvelun budjettiarviot
- ...

Talouspolitiikan kannustinvaikutuksia

- Honkanen et al. (2007)
- VATT (2012)
- Kotamäki & Kärkkäinen (2014)
- Kotamäki (2016)
- ...

Talouspolitiikan työllisyys & tuloero vaikutuksia

- Bargain (2012): Decomposition analysis of distributive policies using behavioural simulations
- Kotamäki, Mattila & Tervola (2017): Turning static pessimism to dynamic optimism

Vuosien 2015-2018 talouspolitiikka

Tulonjaon ja kannustimien kannalta keskeisiä päätöksiä 2015-2018

- Etuuksien indeksileikkaukset ja -jäädyytykset 2017 ja 2018
- Ansiotuloverotuksen kevennykset mm. työtulovähennystä kasvattamalla
- Tuloveroasteikon indeksitarkistukset
- Ansiosidonnaisen työttömyysturvan enimmäiskeston lyhentäminen
- Varhaiskasvatusmaksujen kevennykset 2017 ja 2018

Mikä on päätösperäistä talouspolitiikkaa? Kaksi eri vaihtoehtoa

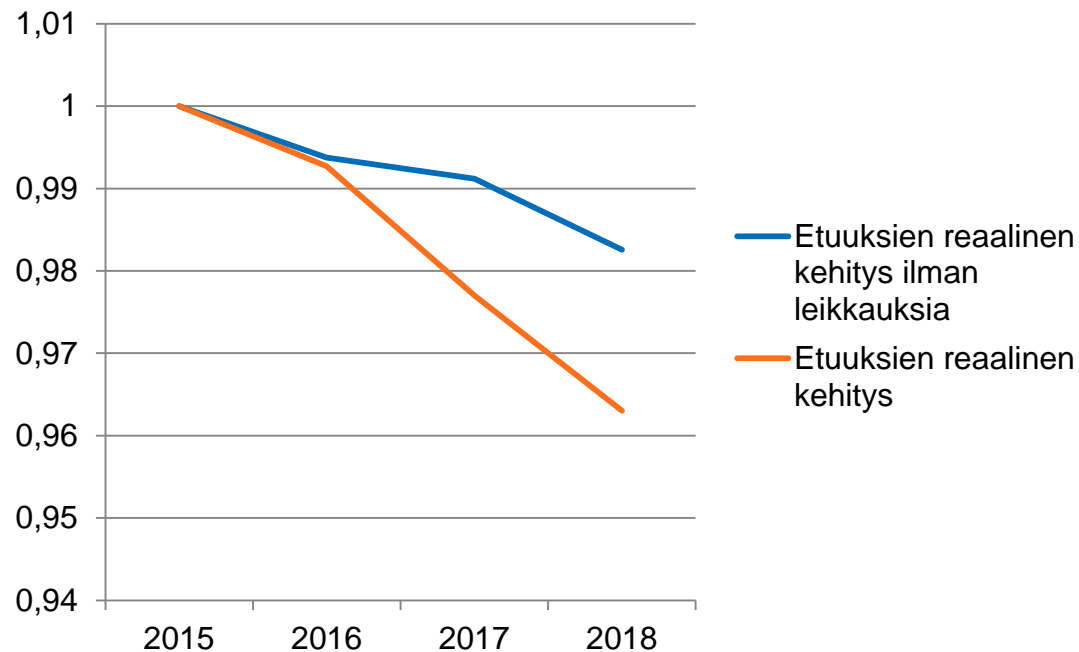
A. Aktiiviset ja passiiviset talouspolitiikan muutokset

- Kaikki sosiaaliturvan ja verotuksen muutokset 2015-2018 suhteessa hintatason kehitykseen
- Vero- ja sosiaaliturvaparametrien inflaatiosta poikkeava kehitys huomioidaan
- Veroasteikon inflaatiota vastaavia indeksitarkistuksia ei huomioida
- Tätä vaihtoehtoa (joko hintatason tai ansiotason muutoksiin suhteutettuna) on hyödynnetty aiemmissa tutkimuksissa (esim. Kärkkäinen 2017, Eduskunnan sisäinen tietopalvelu 2017, Honkanen & Tervola 2014, Bargain 2012, Browne & Elming 2015)

B. Vain hallituksen aktiiviset päätökset

- Verrokkikohtana 2018 lainsäädäntö, jos hallitus ei olisi tehnyt yhtään päätöstä
- Muutoksia ei suhteuteta hintatason kehitykseen
- Kunnallisveroasteiden ja sos.vak.maksujen muutoksia ei katsota hallituksen päätöksiksi
- Sosiaalietuuksien 2015 lainsäädännön mukaisista indeksitarkistuksista poikkeava kehitys lasketaan hallituksen päätökseksi
- Valtionverotuksen tuloveroasteikon indeksitarkistukset ovat hallituksen päätöksiä
- Tätäkin vaihtoehtoa on hyödynnetty aiemmissa kansainvälisissä tutkimuksissa (Browne & Elming 2015)

Esimerkki: Työttömyysturvan indeksitarkistusten huomiointi eri vaihtoehtoissa (vuosi 2015=1)

- Vaihtoehto A analysoi etuustason reaalista kehitystä (alin viiva)
- Vaihtoehto B vertaa etuustason reaalista kehitystä tilanteeseen, jossa leikkauksia ei olisi tehty (viivojen erotus)
- Tämän takia vaihtoehto A:ssa etuustason katsotaan heikentyneen enemmän kuin vaihtoehto B:ssä

Talouspolitiikan kannustinvaikutukset

Työllistymisen kannustimet: työllistymisveroaste

- Työllistymisen kannustimia mitataan työllistymisveroasteen avulla
- Työllistymisveroaste kertoo, kuinka suuri osuus työllistymispalkan tasosta ”menetetään” verotuksen ja pienentyvän etuustulon myötä.
- Mitä suurempi työllistymisveroaste, sitä heikompi työllistymisen taloudellinen kannustin
- Työllistymispalkat on arvioitu tilastollisella mallilla yksilöllisten ominaisuuksien perusteella (sukupuoli, perhetyyppi, asuinpaikka, ikä, koulutusala yms.)

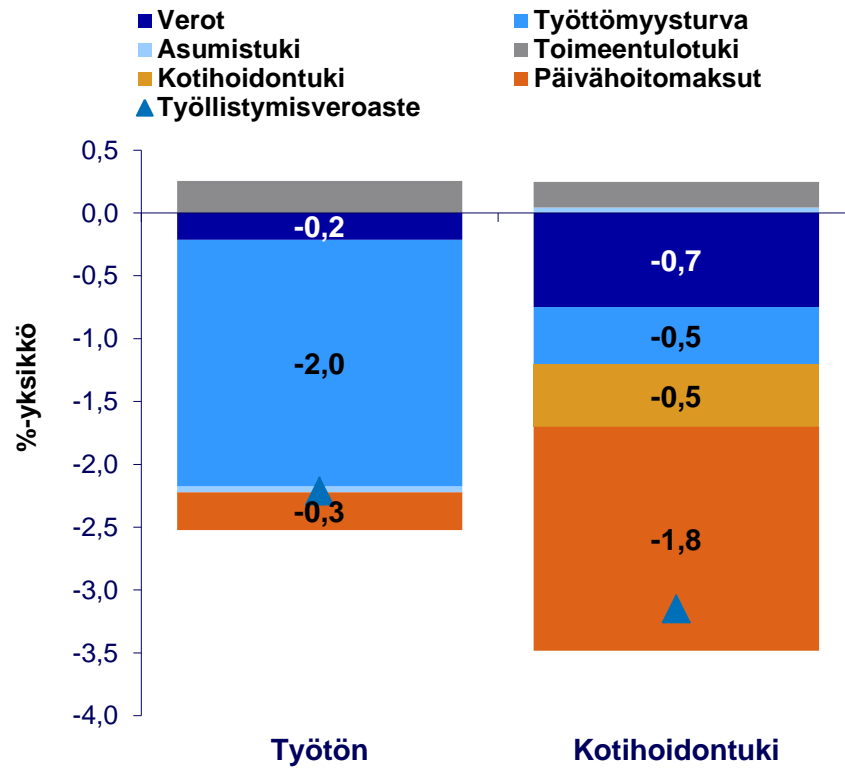
Keskimääräiset työllistymisveroasteet 2015-2018 tulonlähteen mukaan

	Lukumäärä	A: 2015	B: 2018 ilman päätöksiä	A&B:2018	A: Muutos, 2015-2018 (%-yks)	B: Muutos, akt-päätökset (%-yks)
Työttömän ansioturva	313 000	71,9 %	72,5 %	69,3 %	-2,6	-3,2
Työttömän perusturva	261 000	63,6 %	64,4 %	61,9 %	-1,8	-2,5
Kotihoidon tuki	108 000	57,5 %	58,3 %	54,2 %	-3,3	-4,1
Yhteensä	683 000	66,4 %	67,1 %	64,0 %	-2,4	-3,1

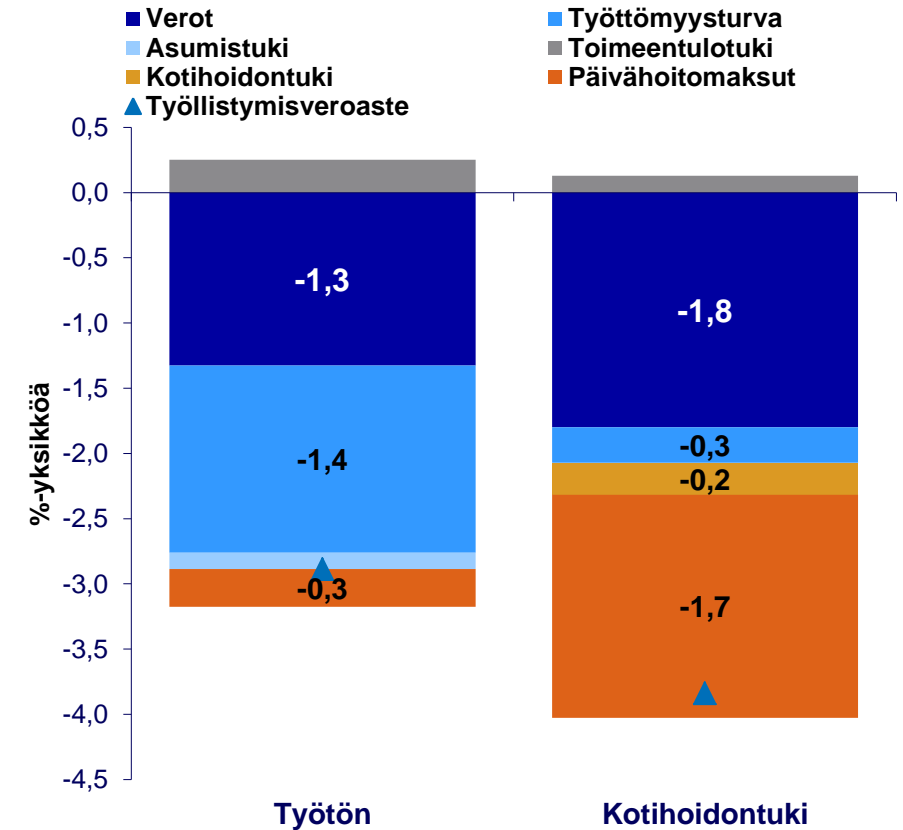
Huom. Jos henkilöllä on monta eri tulonlähdetä vuoden aikana, ryhmittelyssä on käytetty priorisointia: 1. kotihoidon tuki 2. ansioturva 3. perusturva

Miksi työllistymisen kannustimet ovat parantuneet? Työllistymisveroasteiden muutosten jakaminen osatekijöihin

Vaihtoehto A

Vaihtoehto B

Talouspolitiikan työllisyysvaikutukset

Kannustimista työllisyysvaikutuksiin

1. Lasketaan yksilöllinen työnteon kannustimien muutos 2015-2018
2. Valitaan tutkimuskirjallisuuteen perusteella oletettu reagoitiherkkyys (jousto=0,25)*
3. Muodostetaan yksilöllinen työllistymisen todennäköisyys
4. Arvotaan työllistyvät niiden työttömien joukosta, joiden kannustimet parantuneet. Vastaavasti työttömäksi siirtyvät arvotaan niiden työllisten joukosta, joiden kannustimet heikentyneet.

* Kun jousto on ”0,25”, niin 10 % lisäys työllistymisen rahallisessa hyödyssä, lisää työllisyyttä 2,5 %

Työllisyysvaikutukset ryhmittäin 1/2 (jousto = 0,25)

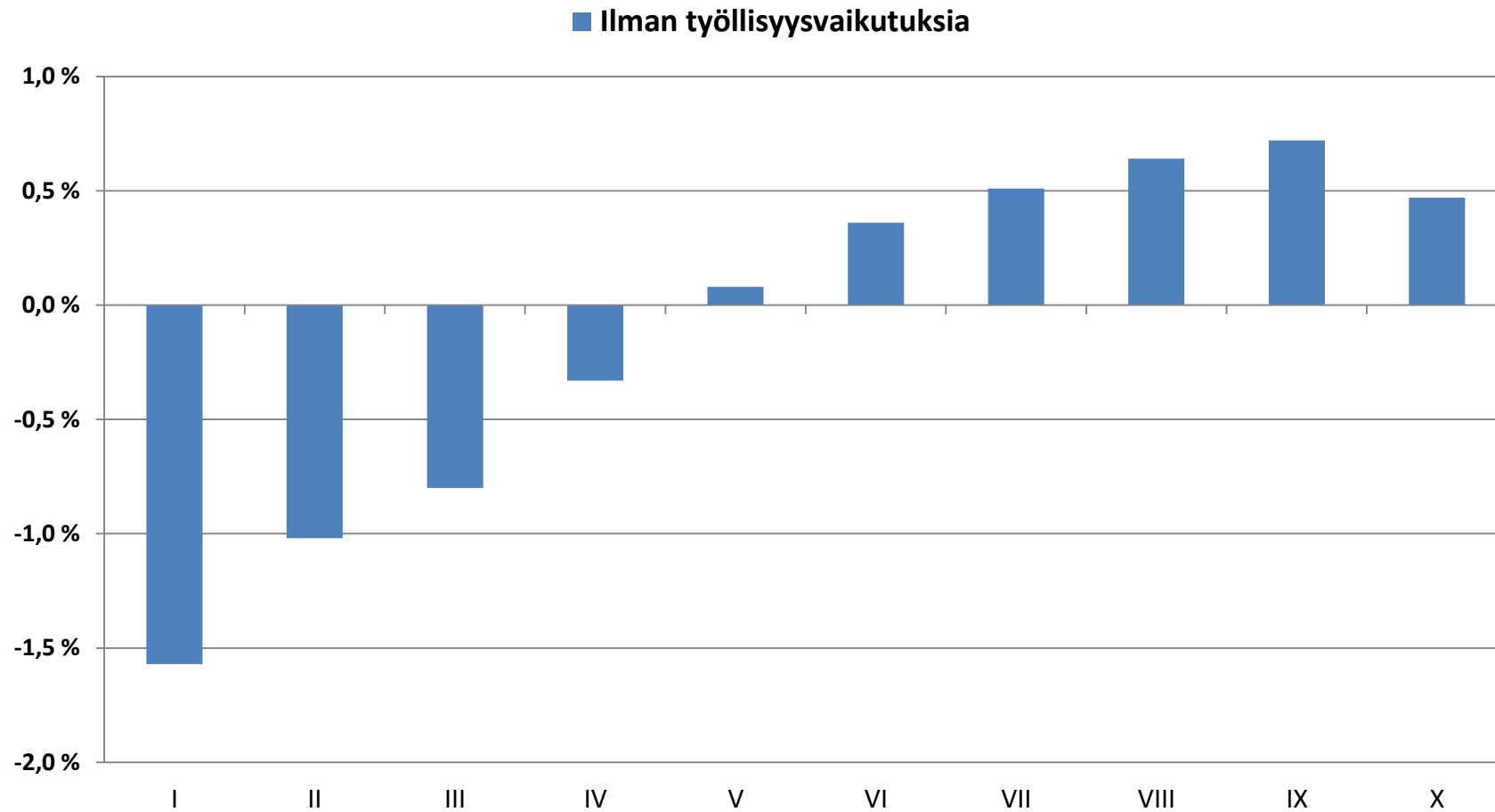
	Työttömiä*	Työllistyvien määrä, HTV		Työllistyvien osuus, %	
		A: Kaikki muutokset	B: Hallituksen päätökset	A: Kaikki muutokset	B: Hallituksen päätökset
Ansioturva	162 600	17 500	20 800	11	13
Perusturva	181 900	9 300	13 200	5	7
Kotihoidon tuki	64 500	6 800	8 300	10	13
Työllinen		-300	-100		
Miehet	179 600	14 000	17 700	8	10
Naiset	229 400	19 300	24 500	8	11
Yhteensä	409 000	33 000	42 000	8	10

Työllisyysvaikutukset ryhmittäin 2/2 (jousto = 0,25)

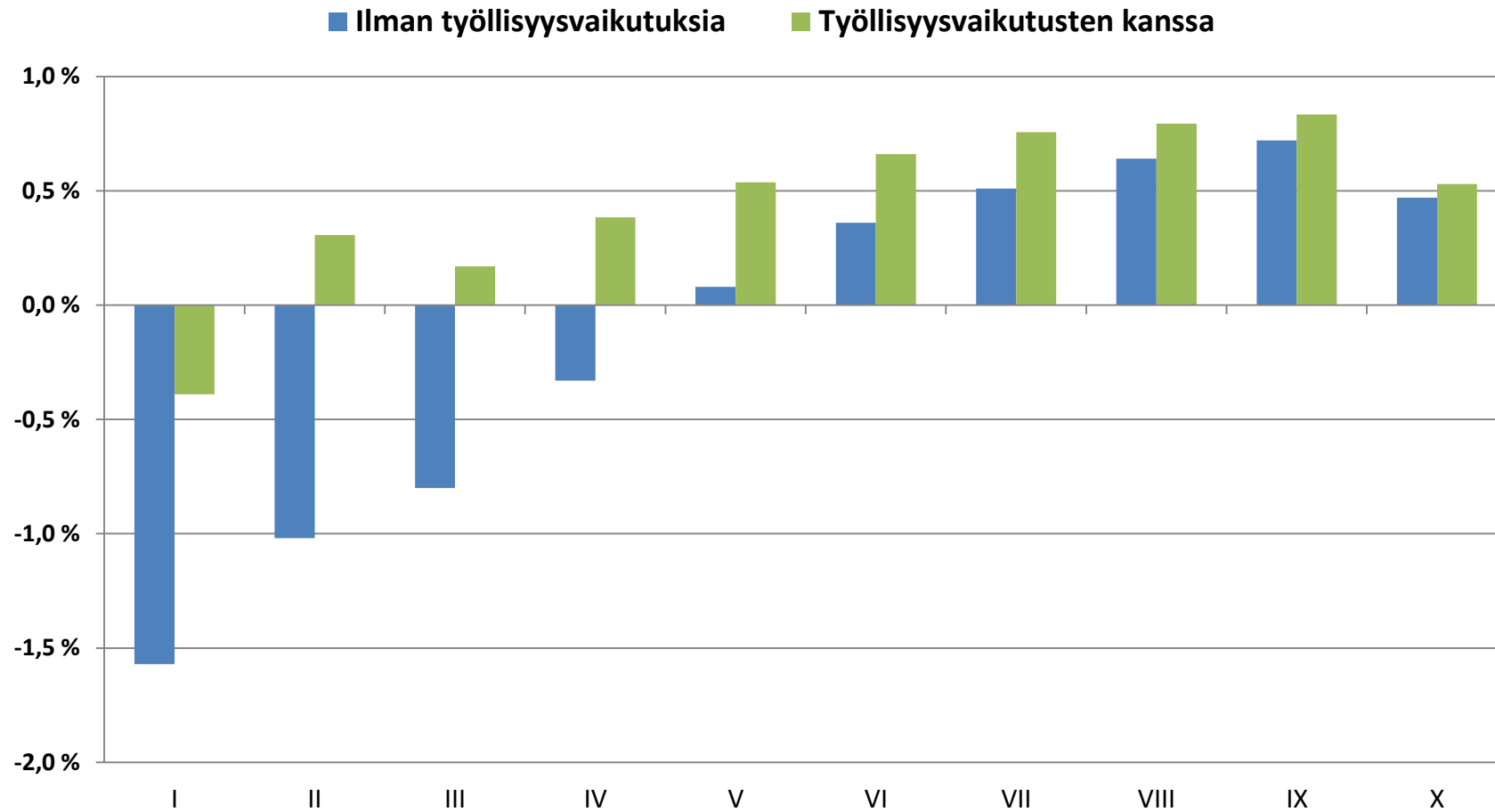
	Työttömiä*	Työllistyvien määrä, HTV		Työllistyvien osuus, %	
		A: Kaikki muutokset	B: Hallituksen päätökset	A: Kaikki muutokset	B: Hallituksen päätökset
Yksinasuva	119 800	7 200	9 800	6	8
Pariskunta	100 500	6 300	8 100	6	8
Yksinhuoltaja	33 700	2 700	3 800	8	11
Pari ja lapsia	139 000	15 900	19 000	11	14
18–24v	31 800	1 900	2 800	6	9
25–34v	114 000	11 100	14 100	10	12
35–44v	92 700	8 500	10 600	9	11
45–54v	81 100	6 000	7 500	7	9
55–64v	89 300	5 800	7 200	7	8
Yhteensä	409 000	33 000	42 000	8	10

Talouspolitiikan tulonjakovaikutukset

Vaikutukset tuloihin eri tulokymmenyksissä (%): Vaihtoehto A

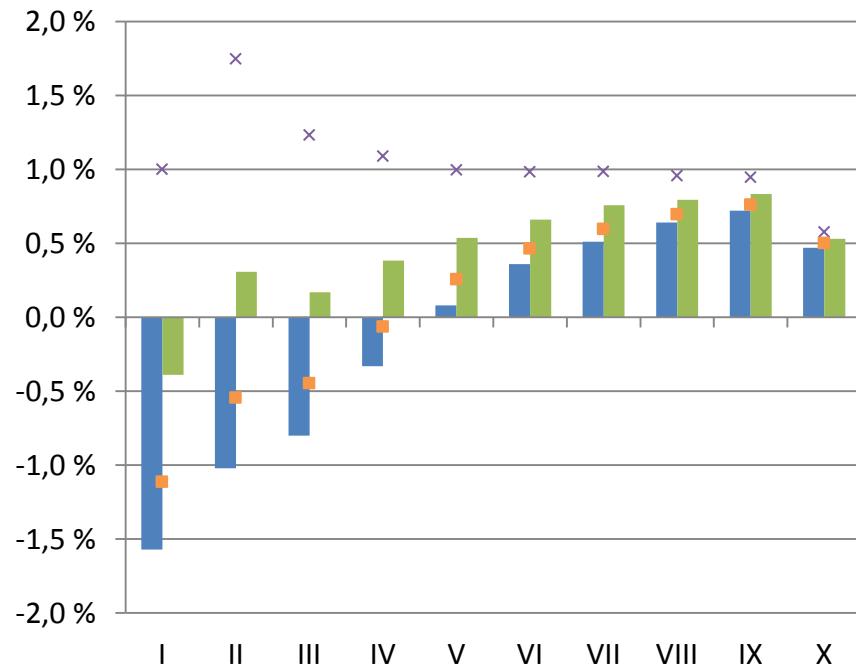

Vaikutukset tuloihin eri tulokymmenyksissä (%): Vaihtoehto A & jousto 0,25

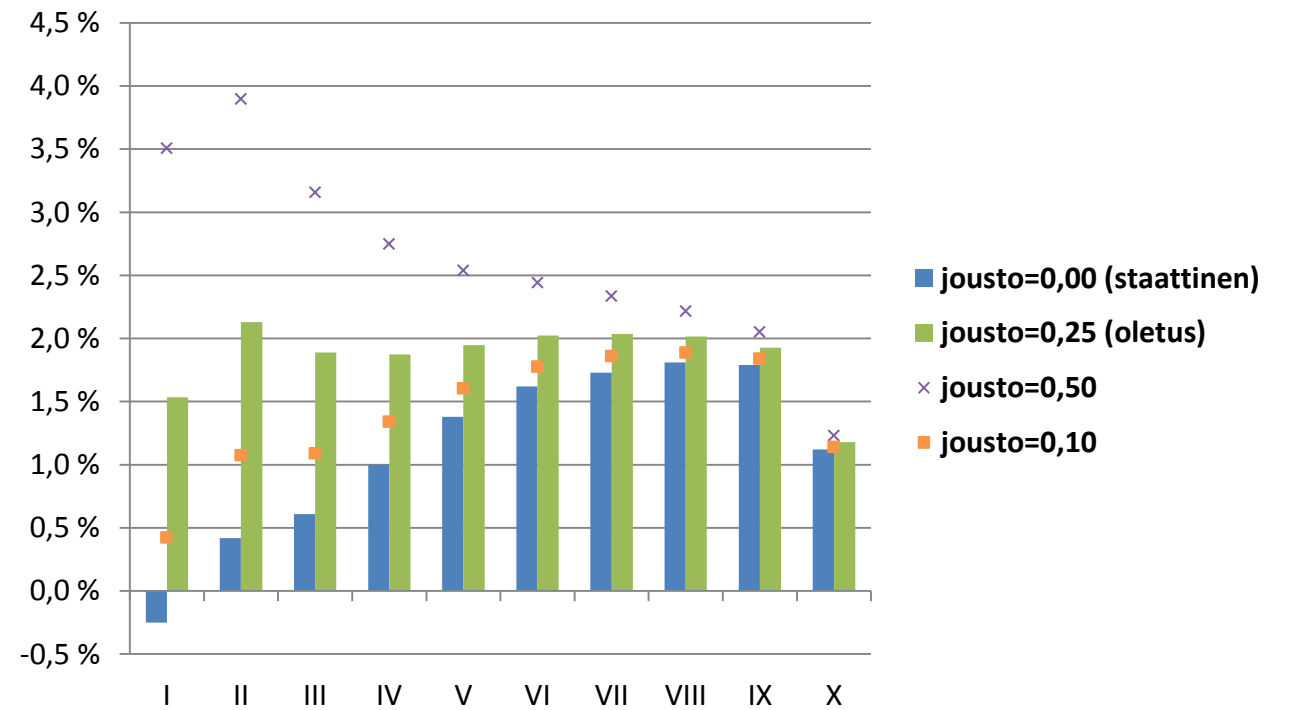

Vaikutukset tuloihin eri tulokymmenyksissä (%)

Vaihtoehto A

Vaihtoehto B

Tulonjakoindikaattorien muutokset eri joustoilla

Vaihtoehto A: kaikki etuus- ja veromuutokset suhteessa yleiseen hintatasoon

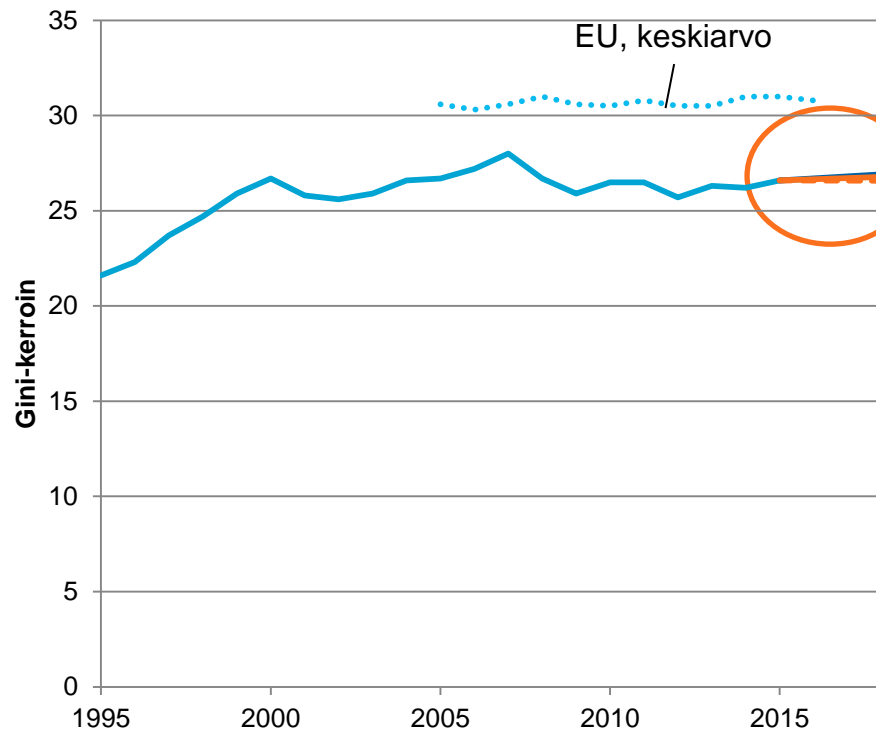
	Lähtötaso	0,00 (staattinen)	0,10	0,25 (oletus)	0,50
Gini-kerroin	27,2	+0,3	+0,3	+0,2	0,0
Pienituloisuusaste, 40 %	2,3	+0,3	+0,3	+0,3	+0,3
Pienituloisuusaste, 60 %	13,0	+0,6	+0,6	+0,4	+0,2
Alle 18v pienituloisuusaste, 60 %	12,0	+0,8	+0,5	+0,1	-0,6
Yli 65v pienituloisuusaste, 60 %	11,8	+1,0	+1,1	+1,3	+1,7
Mediaanitulo / kulutusyksikkö, €/v	23 640	+60	+110	+180	+310

Tulonjakoindikaattorien muutokset eri joustoilla

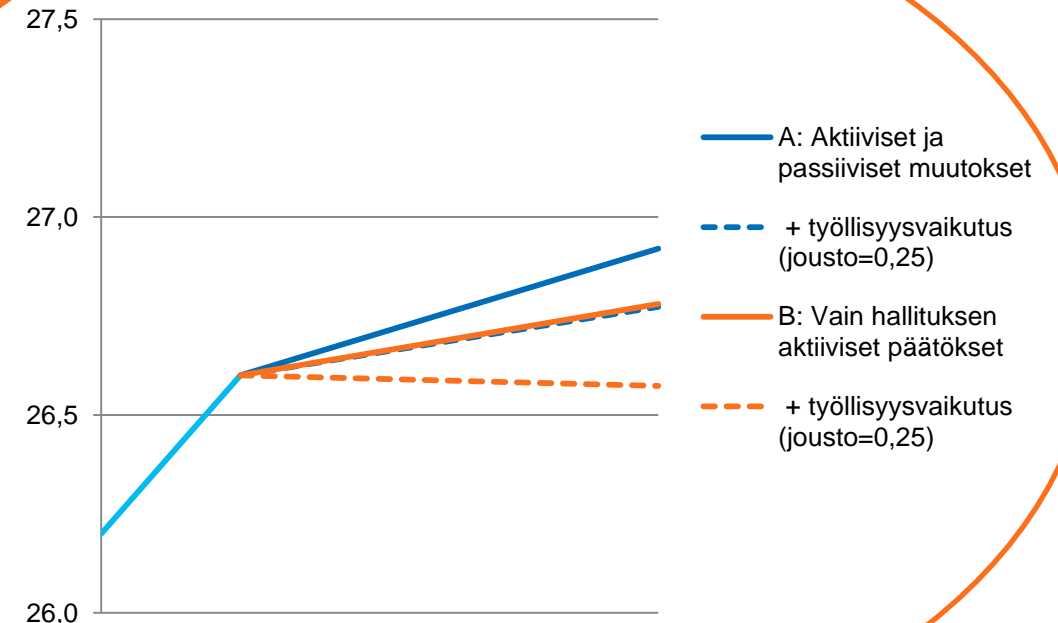
Vaihtoehto B: Vain aktiivisten päätösten vaikutus

	Lähtötaso	0,00 (staattinen)	0,10	0,25 (oletus)	0,50
Gini-kerroin	27,4	+0,2	+0,1	0,0	-0,2
Pienituloisuusaste, 40 %	2,4	+0,3	+0,3	+0,2	+0,2
Pienituloisuusaste, 60 %	13,0	+0,6	+0,4	+0,3	0,0
Alle 18v pienituloisuusaste, 60 %	12,2	+0,6	+0,2	-0,4	-1,3
Yli 65v pienituloisuusaste, 60 %	11,8	+1,0	+1,1	+1,4	+1,9
Mediaanitulo / kulutusyksikkö, €/v	23 340	+360	+420	+500	+660

Arvioitu tuloerojen muutos suhteessa aikaisempaan kehitykseen

Lähde: Tilastokeskus, Eurostat ja omat laskelmat

Johtopäätöksiä, rajoitteita ja jatkotutkimusta

Johtopäätöksiä

- Työnteon taloudelliset kannusteet ovat parantuneet hallituskauden aikana merkittävästi
 - Syitä: veronkevennykset, varhaiskasvatusmaksujen alennukset, etuuksien indeksijäädytykset, työttömyysturvan enimmäiskeston lyhennys
- Tämän seurauksena arviot työllisyysvaikutuksista ovat merkittäviä
- Työllisyysvaikutukset lieventävät talouspolitiikan vaikutuksia tuloeroihin
- Talouspolitiikan vaikutukset tuloeroihin ovat melko lieviä verrattuna esimerkiksi edelliseen hallituskauteen (esim. Perusturvan riittävyyden II arviointiryhmä 2015)

Huomioita laskelmien rajoitteista

- Arviossa on huomioitu vain SISU-mikrosimulointimalliin sisältyvät verotus ja sosiaalietuudet
- Talouspolitiikan vaikutuksia (yritysten) työn kysyntään tai ns. yleisen tasapainon vaikutuksia ei tällä menetelmällä ole mahdollista arvioida
- Laskelmat on tehty oletuksella, että työttömät työllistyisivät kokopäivätyöhön
- Todellisuudessa osa työttömistä työllistyy osa-aikatyöhön (sovitellulla työttömyysetuudella)

Menetelmän kehitysmahdollisuuksia ja jatkotutkimuksia

- Tässä tutkimuksessa kaikille käytettiin samaa joustoparametria, olisi kuitenkin mahdollista käyttää myös ryhmäkohtaisia joustoja (vaihtelu sukupuolen, tulotason, koulutustason, ... mukaan), kts. esim. Kotamäki & Kärkkäinen 2018
- Työllistymispäätöksiin keskittyvällä menetelmällä ei ole mahdollista arvioida vaikutuksia työn määrään (esim. siirtymiä osa-aikatyön ja kokopäivätyön välillä)
- Talouspolitiikan vaikutuksia työn määrään on mahdollista arvioida ns. rakenteellisen työn tarjonnan malleilla (kehitystyö käynnissä)

Lopuksi

- Tässä selvityksessä otettiin vasta ensimmäisiä askelia talouspolitiikan työllisyys- ja tuloero vaikutusten arviointimenetelmien kehitystyössä
- Menetelmän kehitystyö on käynnissä
- ”Nyrkkisääntö”: Työllisyyden paraneminen 10 000 henkilötyövuodella laskee
 - Gini-kerrointa 0,04 %-yksikköä
 - pienituloisuusastetta 0,06 %-yksikköä
- Tasapainottelu: tieteellinen uskottavuus vs. käyttökelpoisuus lainvalmistelutyössä

Kiitos!

Olli Kärkkäinen, yksityistalouden ekonomisti
oli.karkkainen@nordea.com
Twitter: @OlliKarkkainen

Jussi Tervola, tutkimuspäällikkö
jussi.tervola@thl.fi
@jutervol

Lähteet

- Bargain, Olivier (2012). Decomposition analysis of distributive policies using behavioural simulations. *International Tax and Public Finance*, 19(5), 708–731.
- Browne, J., & Elming, W. (2015). The effect of the coalition’s tax and benefit changes on household incomes and work incentives. *IFS Briefing Note BN159*
- Chetty, R. (2012) Bounds on Elasticities with Optimization Frictions: A Synthesis of Micro and Macro evidence on Labor Supply, *Econometrica*, Vol. 80, No. 3, 969-1018.
- Honkanen, P. , Tervola, J. (2014). Vero- ja tulonsiirtojärjestelmän vaikutus tulojakoon Suomessa 1995–2013. *Yhteiskuntapolitiikka* 79:3, s. 306-317.
- Immervoll, H., Kleven, H., Kreiner, C., Saez, E. (2007). Welfare reform in European countries: a microsimulation analysis. *The Economic Journal* 117, 1–44.
- Jäntti, M., Pirttilä, J., & Selin, H. (2015). Estimating labour supply elasticities based on cross-country micro data: A bridge between micro and macro estimates?. *Journal of Public Economics*, 127, 87-99.
- Kannas, O. (2017). Lainsäädäntömuutosten vaikutus tulojakoon 2015-2018. Eduskunnan sisäisen tietopalvelun muistio 1.9.2017. http://www.vasemmisto.fi/wp-content/uploads/2017/09/Eduskunnan-tietopalvelu-tulojako_2017_09.pdf
- Kotamäki, M. (2016). Participation Tax Rates in Finland, Earned-income Tax Credit Investigated. *Aboa Centre for Economics Discussion Paper No. 107*.
- Kotamäki, M., Kärkkäinen, O. (2014). Työllisyys kasvaa, työnteko vähenee? Työnteon kannustimet ja suojaosareformin vaikutus. *Työpoliittinen aikakauskirja* 4/2014. s. 18–32.
- Kyyrä, T., Pesola, H., & Rissanen, A. (2017). Unemployment Insurance in Finland: A Review of Recent Changes and Empirical Evidence on Behavioral Responses. *VATT Research Reports* 184.
- Kärkkäinen, O. (2017). Kenen talkoot? Talouspolitiikan vaikutuksia 2011–2018. Mimeo. <https://e-markets.nordea.com/api/research/attachment/65562>
- Perusturvan riittävyyden II arviointiryhmä (2015). Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2011–2015. Työpapereita 1/2015. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- VATT (2012). Verotuksen ja sosiaaliturvan työllisyysvaikutukset - Vuoden 2012 muutosten arviointia. *VATT Muistiot* 23.